

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาบทบาทของสถาบันครอบครัว และ เครือญาติ สถาบันศาสนาและความเชื่อ และสถาบันการศึกษาในการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยศึกษาสถาบันทั้ง 3 สถาบัน ในฐานะที่เป็นตัวแปรต้นมีอิทธิพลก่อให้เกิดการพัฒนาในชนบท ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาการพัฒนาชุมชนเฉพาะด้านการศึกษาด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกหมู่บ้านแห่งหนึ่งในชนบทภาคอีสานขึ้นมาศึกษา ได้แก่ ชุมชนหมู่บ้านโหรา ตำบลโหรา อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด

ก. บทสรุป

จากผลการวิจัยพบว่า สถาบันครอบครัวและเครือญาติ มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาทางการศึกษา ซึ่งองค์ประกอบของสถาบันที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ ตำแหน่งสามี/พ่อบ้าน/หัวหน้าครอบครัว และญาติพี่น้อง สถาบันศาสนาและความเชื่อมีบทบาทในการพัฒนาทางการศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย องค์ประกอบของสถาบันที่มีบทบาทในกิจกรรมพัฒนามีเพียงองค์วัตถุ ได้แก่ ศาลาการเปรียญ สถาบันการศึกษามีบทบาทในการพัฒนาทางการศึกษาน้อยมาก องค์ประกอบของสถาบันที่มีบทบาทในกิจกรรมการพัฒนา ได้แก่ ครู

สถาบันครอบครัวมีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ องค์ประกอบของสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการ องค์วัตถุ ได้แก่ บ้านเรือน ตำแหน่ง ได้แก่ สามี/พ่อบ้าน/หัวหน้าครอบครัว ภรรยา/แม่บ้าน และญาติพี่น้อง และบทบาทในการดำเนินการของตำแหน่งต่าง ๆ มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน สถาบันศาสนาและความเชื่อมีบทบาทในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย องค์ประกอบของสถาบันที่มีบทบาทในการพัฒนาส่วนใหญ่เป็นพิธีกรรม สถาบันการศึกษามีบทบาทในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับน้อยมาก องค์ประกอบของสถาบันที่มีบทบาทในกิจกรรม ได้แก่ องค์วัตถุ ได้แก่ อาคารสถานที่ และตำแหน่ง ได้แก่ ครู

สถาบันศาสนาและความเชื่อมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาด้านสังคมองค์ประกอบของสถาบันที่มีบทบาทสำคัญได้แก่ องค์วัตถุ (ศาลาการเปรียญ) ตำแหน่งได้แก่ พระสงฆ์ และพิธีกรรม วัตถุประสงค์ประกอบต่าง ๆ มีความสำคัญไม่แตกต่างกัน สถาบันครอบครัวและเครือญาติ มีบทบาทค่อนข้างมากในการพัฒนาองค์ประกอบของสถาบันที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ สามเณร/พ่อบ้าน/หัวหน้าครอบครัว แม่บ้าน/ภรรยา และมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน สถาบันการศึกษามีบทบาทในการพัฒนาสังคมน้อยมาก องค์ประกอบของสถาบันที่มีบทบาทในกิจกรรมมีทั้งองค์วัตถุได้แก่ อาคารสถานที่ ตำแหน่งครู และนักเรียน

สถาบันครอบครัวและเครือญาติ สถาบันศาสนาและความเชื่อ และสถาบันการศึกษา มีความสัมพันธ์กันในการพัฒนา แต่อยู่ในระดับน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม องค์ประกอบของสถาบันมีบทบาทในกิจกรรมการพัฒนา แต่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน กิจกรรมที่มีบทบาทสัมพันธ์กันมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ รองลงมาได้แก่กิจกรรมทางด้านสังคม

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สถาบันครอบครัวและเครือญาติ สถาบันศาสนาและความเชื่อ และสถาบันการศึกษา มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน

ข. ปัญหาในการทาวิจัย

การศึกษายทบาทของสถาบันครอบครัว และเครือญาติ สถาบันศาสนาและความเชื่อ และสถาบันการศึกษา ในการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยได้คัดเลือกศึกษาชุมชนหมู่บ้านแห่งหนึ่งใตชนบทแถบภาคอีสานของประเทศไทย ได้แก่ ชุมชนหมู่บ้านโหรา ตำบลโหรา อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด หมู่บ้านดังกล่าว อยู่ห่างจากสถานที่ทำงานของผู้วิจัย ประมาณ 3 กิโลเมตร ซึ่งในตอนแรกผู้วิจัยวางแผนการเก็บข้อมูลเอาไว้ว่า จะเข้าไปอาศัยอยู่ชุมชน แล้วเที่ยวไปกลับที่ทำงานเข้าเย็น แต่การปรากฏว่าผู้วิจัยไม่อาจทำเช่นนั้นได้ เนื่องจากการทำงานบางครั้งมีความเคร่งเครียดร่างกายต้องการพักผ่อน หากผู้วิจัยเก็บข้อมูลขณะที่ร่างกายมีความเคร่งเครียด อาจไม่สามารถกำหนดอารมณ์ของตนเองได้ และอาจก่อปัญหาเกี่ยวเนื่องตามมาภายหลัง นอกจากนั้นผู้วิจัยมีงานในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมาก ได้แก่ การได้รับมอบหมายให้รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ และต้องทำการสอนนักเรียนถึง 2 ชั้นในขณะเดียวกัน บางครั้งต้องทำในเวลาว่างคืนด้วย ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ชีวิตไปเก็บข้อมูลในช่วงเวลาว่าง เช่น วันเสาร์-อาทิตย์ หรือช่วงเวลาปิดภาคเรียน

แต่การใช้วิธีดังกล่าว ทำให้ข้อมูลที่เก็บได้ไม่ค่อยต่อเนื่องกัน บางครั้งผู้วิจัยก็ลืมประเด็นที่เก็บไปเมื่อคราวก่อน เมื่อจะเก็บครั้งใหม่ก็ต้องนั่งรื้อฟื้นข้อมูลเก่า ซึ่งทำให้เสียเวลาเป็นอย่างมาก

ค. ข้อเสนอแนะ

ก) ในเชิงวิชาการ

1. ควรมีการนำเอากรอบแนวความคิดของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไปใช้ศึกษาในชุมชนอื่น เพื่อเปรียบเทียบเงื่อนไขในการทำหน้าที่ของบทบาทแต่ละองค์ประกอบของแต่ละสถาบัน เพื่อแสวงหาแนวทางในการจัดตั้งองค์กร "มนตรี บวร" ที่เหมาะสมต่อไป
2. การศึกษาทางมนุษยวิทยา ไม่จำกัดวิธีการศึกษา ควรจะมีการใช้เทคนิควิธีการมากกว่านี้ เช่น อาจนำข้อมูลทางสถิติเข้ามาใช้อ้างอิง หรือ ใช้สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ซึ่งจะทำให้ข้อมูลมีความเชื่อถือยิ่งขึ้น

ข) ในเชิงปฏิบัติ

1. การศึกษาบทบาทของ "บวร" ในการพัฒนาชุมชน ทำให้ทราบปัญหาการกำหนดของหมู่บ้านแห่งหนึ่งในชนบทอีสาน ซึ่งน่าจะเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผน การพัฒนาหมู่บ้านในชนบทต่อไป
2. ผลการวิจัยพบว่า สถาบันครอบครัวและเครือญาติ สถาบันศาสนาและความเชื่อ และสถาบันการศึกษามีบทบาทในการพัฒนาชุมชน ดังนั้น กรอบแนวคิดการพัฒนา "หมู่บ้านบวร" จึงถูกต้องใช้ได้ และสามารถนำไปปฏิบัติจริงในชุมชนได้ แต่ต้องมีการปรับปรุงและส่งเสริมบทบาทของแต่ละสถาบันที่ยังทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ และผลการวิจัยพบว่า สถาบันครอบครัวและเครือญาติ สถาบันศาสนาและความเชื่อ และสถาบันการศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในการพัฒนาชุมชน แต่อยู่ในระดับน้อยมาก ตรงจุดนี้อาจมีการปรับปรุงวิธีการหรือกระบวนการในการจัดตั้ง "มนตรี บวร" หรือกระบวนการทำงานของ "มนตรี บวร" ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อจะได้เป็นองค์กรพัฒนาในชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป
3. จากการศึกษากิจกรรมการพัฒนาของชุมชน พบว่า กิจกรรมใดที่สอดคล้องกับรากฐานวัฒนธรรมของชุมชน กิจกรรมนั้นจะเป็นที่สนใจเข้าร่วมของชาวบ้าน และสามารถดำเนิน

การไปด้วยดี เช่น การจัดกิจกรรมกลุ่มฌาปนกิจ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมในประเพณีงานศพ
ของชาวบ้าน กิจกรรมดังกล่าวชาวบ้านต่างให้ความสนใจร่วมมือเป็นสมาชิกจำนวนมาก และ
ดำเนินการไปด้วยดี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY